

Haftanın ikinci iş gününe başlarken sağlıklı ve huzurlu bir gün dileriz.

- Bugün açıklanan TÜİK verilerine göre Mart'ta manşet işsizlik oranı (dar tanımlı işsizlik) önceki aya göre 0,3 puan düşerek 7,9% oldu. Biz hiçbir zaman manşet işsizliği ön planda tutmuyoruz ancak bilgi amacıyla bültenlerimizde yer vermeye devam ediyoruz. Asıl baktığımız geniş tanımlı işsizlik oranı (iş bulsa çalışabilecek olanlar), Mart'ta önceki aya göre 0,3 puan artarak 28,8% olarak gerçekleşti. Türkiye'de yaklaşık her 3 kişiden birisi fiili olarak işsiz. Diğer önemsedığımız istatistik ise toplam ve cinsiyete göre iş gücüne katılma oranları. Toplam iş gücüne katılım oranı (çalışanlar+işsizliler) mart ayında 53,4% olarak gerçekleşti, gelişmiş ekonomilerde bu oranın 70%in üzerinde olduğunu hatırlatalım. Erkeklerde 71,6% iken kadınlarda iş gücüne katılım oranı 35,7% oldu. Kadınlar arasında iş gücüne katılım oranı geçmiş dönemlere göre artış eğilimi gösterse de gelişmiş ekonomiler ile kıyaslandığında halen çok düşük. Kadınların iş gücü piyasasında yer almadığı bir ekonomide refahtan bahsetmek mümkün değil. Son olarak yapay zeka gibi dramatik teknolojik gelişmelerin iş gücü piyasasındaki arz ve talep üzerinde daha keskin ayrışmalara neden olması firmaların talebiyle iş gücünün arzı arasındaki asimetriyi daha da büyütecek. Bu nedenle firmalarımızın sürdürülebilirlik ve rekabette geri kalmamaları adına doğru yetenekleri bünyelerine kazandırmaları ve tutundurmaları çok önemli bir hale gelmiş durumda. Klasik insan kaynakları politikalarını sürdürme ısrarı olan firmalarımız kaybedenler tarafında yer alırken en önemli üretim faktörünün iş gücü olduğunun farkında olan firmalarımız kazanacak.
- TÜİK verilerine göre ekonomik güven endeksi (hem tüketicileri hem de üreticileri kapsıyor) Nisan'da 4,2% azalarak 96,6 seviyesinde kaldı. 100 üstündeki değerler ekonomiye güvenin arttığını altındaki değerler ise azaldığını göstermekte. Aylık bazdaki azalış son 20 ayın en hızlı düşüşü, bunda 19 Mart sonrası sosyal olayların ve MB rezervlerindeki keskin düşüşle birlikte faiz indirimlerine başlanmışken yeniden faiz artışına gidilmesinin payının büyük olduğunu düşünüyoruz. Yine bu veri Eylül 2024'den sonraki en düşük seviye. Özellikle tüketici tarafındaki güven düşüşü kendisini talep azalışı olarak gösterirken reel kesim tarafındaki

düşüş ise yatırımların azalması şeklinde tezahür etmekte, her ikisinin birleşimi ise artan işsizlik olarak karşımıza çıkmakta.

- Yılın ilk 4 ayındaki dolarizasyon (TL'den çıkıp döviz varlıklarına geçiş) 2019 yılından sonraki en yüksek seviyesine ulaştı. Ayrıntılara girmeden kısa vadede (3 aylık süreçte) dövizde yukarı yönlü bir sıçrama beklemediğimizi belirtmek isteriz. Hem TL'nin çok pahalı hale getirilip sıkılaştırılması hem de MB'sının elinde döviz kontrol edebilecek çok sayıda aracının olması ve sosyal olayların nispeten sakinleşmesiyle birlikte daha stabil kur seviyeleri bekliyoruz. Yaz aylarında turizm gelirlerinin de buna katkısı olacaktır. Ancak her daim belirttiğimiz üzere farklı para birimleriyle işlem yapan firmalarımızın finansal borçları olmasa dahi future işlemler ile (forward ve opsiyon başta olmak üzere) ön görülebilir kur seviyelerine göre bütçelerini yapmalarını öneriyoruz. Geçmişte de reel sektör içinde görev aldığımız dönemde sık sık duyduğumuz "doğal hedge" kavramının biraz ayrıntısına inildiğinde matematiksel olarak o kadar da doğal bir yapısının olmadığını çok defa gördük. Firmalarımızın döviz gelir ve giderlerinin olması (hem ticari hem de finansal) tek başına doğal bir hedge güvencesi sağlamaz, bu hususta maalesef çoğu finans/mali işler yöneticisinin de hatalı bir bakış açısı içerisinde olduğunu görüyoruz.
- Dün İspanya ve Portekiz'de 15 saati bulan geniş çaplı bir elektrik kesintisi yaşandı. Gündelik hayat üzerinde ciddi olumsuz etkileri olduğunu izliyoruz. Henüz kesintinin nedeni tam olarak tespit edilemedi. Bu hususu bültenimize taşımamızın sebebi firmalarımızın risk yönetimi ve sistemik riskler (kontrolünüz dışında ve sizden bağımsız gelişen) hususunda dikkatlerini çekmek. İstanbul özelinde deprem riski, döviz işlemi yapan firmalarımız nezdinde kur riski, geniş çaplı operasyonları olan firmalarımız için operasyonel riskler, tüm firmalarımız için finansal ve hukuksal riskler her daim masanın üzerinde yer almakta. Bulunduğumuz coğrafya ve kadercilik anlayışı nedeniyle maalesef ülkemizde risk yönetimi kamu regülasyonu ile mecburi hale getirilen sektörler haricinde (bankacılık ve sigortacılık gibi) ya uygulanmamakta ya da görüntüden ibaret bir durumda kalmakta. Bugün çoğu firmamızın operasyonlarını 1 aylığına durdurmak zorunda kalmalarına neden olacak bir durum gerçekleşse

ne yapacaklarına dair bir risk cevabı ve eylem planı bulunmamakta. Risk yönetiminin yalnızca iş yeri yangın sigortası yaptırmaktan ibaret olmadığını yukarıda bahsettiğimiz hususlarla ilgili olarak da nitelikli çalışmaların yapılması gerektiğini firma ortaklarımız ve yöneticilerimiz nezdinde bir kez daha hatırlatmak isteriz.

- Euro bölgesinde ekonomik güven endeksi Nisan'da 93,6 seviyesinde gerçekleşerek yine eşik değer olan 100'ün altında kaldı. Uzun zamandır Avrupa ekonomilerinde işlerin yolunda gitmediğini ve en büyük ticaret partnerimiz olmaları sebebiyle ihracatçılarımızın performansı açısından bizim için de bu hususun oldukça önemli olduğunu belirtiyoruz.
- ABD Başkanlarının görevlerinin ilk 100 gününde ABD borsalarının performansının incelendiği çalışmaya göre Trump Nixon'dan sonra (1970'lerin başları) en başarısız başkan olarak öne çıkıyor. Biz de Trump'ın bu sert söylemlerini zamanla yumuşatacağını ve daha makul politikalara döneceğini umut ediyoruz zira açıkladığı tarifeler hem ABD ekonomisi hem de küresel ekonomi açısından yalnızca kaybet-kaybet oyununa neden oluyor. Ancak başkanlık dönemi boyunca oynaklığın yüksek kalacağını da düşünmeye devam ediyoruz.